

**NEVŞEHİR
HACI BEKTAŞ VELİ ÜNİVERSİTESİ**

TÜRK VERGİ SİSTEMİ

Öğr. Gör. Şeyma DEMİREL

MENKUL SERMAYE İRATLARI

Menkul Sermaye İradının Niteliği

GVK'da menkul sermaye iradı; sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışındaki sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden oluşan sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz ve benzeri iratlardır.

Bu kapsamda;

- İradı sağlayan unsur kişinin **özel mal varlığına** dahil olmalıdır.
- İradın sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyetlerinin dışındaki sermayesinden doğması gerekir.
- Yaratılan sermaye **para veya parayla temsil edilebilen** değerlerden oluşmalıdır.

Mutlak Olarak Menkul Sermaye İradı Sayılan Gelirler

- **Her çeşit hisse senedi kar payları,** (hissedarı olduğu şirketin yıllık net dönem karı üzerinden pay sahiplerine dağıtılmasına karar verilen tutardır.)
- **İştirak hisselerinden doğan kazançlar,** (tam ve dar mükelleflerin sahip oldukları anonim şirketlerin hisse senetleri, limited şirketlere ait ortaklık payları ile iş ortaklıkları, ortaklara ait ortaklık payları)
- **Kurumların idare meclisi başkan ve üyelerine verilen kar payları,**
- **Her nevi tahvil ve Hazine bonosu faizlerinden sağlanan gelirler,** (devletin ya da ticari bir kuruluşun ödünç para sağlamak amacıyla çıkardığı, yıllık belli bir faiz getiren ve alınıp satılabilen değerli kâğıt.)
- **Her çeşit alacak faizleri,**
- **Mevduat faizleri,** (banka hesaplarında bulunan nakit tutarlar üzerine eklenen miktar ile birlikte anaparaların toplanmasıyla ortaya çıkan kazanç sistemidir.)
- **Repo gelirleri,** (sabit faiz getirisine sahip menkul kıymetlerin (bono, tahvil vb.) önceden belirlenmiş faiz getirisinde ve şartlarda ileride tekrar geri satın alınması güvencesiyle satılmasıdır.)

MENKUL SERMAYE İRADININ TESPİTİ

Menkul sermaye iradının tespiti için **defter tutulmaz**.

Menkul sermaye iradının safi tutarının belirlenmesi için gayrisafi tutardan menkul sermaye için yapılan giderlerin çıkartılması ile bulunur.

$$\text{SAFİ İRAT} = \text{GAYRİSAFİ HASILAT} - \text{GİDERLER}$$

Menkul Sermaye İradı Tespit Edilirken İndirilecek Giderler

- **Menkul Kıymetlerin Muhafaza Giderleri**

Menkul kıymetlerin depo edilmesi ve sigorta ücretleri gibi muhafazası için yapılan giderler gayrisafi hasıllattan indirilir.

- **Kar Payı ve Faizlerin Tahsil Giderleri**

Bazı durumlarda bankalar müşterilerine ait kar payı ve faizleri onlar adına tahsil ederler. Bu tahsil için bankaların aldığı ücretler gider olarak yazılır.

- **Vergi, Resim ve Harçlar**

Menkul kıymetler ve bunların iratları için ödenen her türlü vergi, resim ve harçlar gayrisafi irattan indirilir.

Örneğin; menkul kıymetler için ödenen damga vergisi

Menkul Sermaye İradı Tespitinde İndirilemeyecek Giderler

- **Hesaplanan Gelir Vergisi**
- **Vergi Cezaları**
- **Sermayede Meydana Gelen Eksilmeler**

MENKUL SERMAYE İRATLARINDA İSTİSNALAR

KAR PAYI İSTİSNASI

Tam mükellef kurumlardan elde edilen, ortaklık karşılığı **kar paylarının yarısı gelir vergisinden istisnadır.**

Kar payı gelirlerinin yarısı vergiden istisna, kalan yarısı beyan sınırını aşması durumunda beyan edilir. Beyan sınırını aşsa da aşmasa da toplam rakam üzerinden (istisna öncesi rakam) tevkifat yapılır.

Dar mükelleflerden elde edilen kar payları istisna dışında tutulmuştur.

Menkul Sermaye İradı ile İlgili Önemli Notlar

- Hazine bonosu, devlet tahvili faiz gelirleri rakamı ne olursa olsun beyan edilmez. Stopajı %0
- Her nevi alacak faizleri 2025 yılı için 18.000 TL'yi aşması durumunda beyan edilir. Aşmazsa beyan edilmez ve stopajı yoktur.
- Mevduat faizleri rakamı ne olursa olsun beyan edilmez.
- Repo gelirleri beyan edilmez. %15 stopaj nihai vergidir.
- Hisse senedi kar payları, bu gelirlerin yarısı vergiden istisna, kalan yarısı genel beyan sınırını aşması durumunda beyan edilir. Aşsa da aşmasa da toplam rakam üzerinden %15 stopaj yapılır. Beyan edilmemesi durumunda stopaj nihai vergi olur.
- 2025 genel beyan sınırı: 330.000 TL

ÖRNEK:

Bay A'nın 2025 yılında 900.000 TL hisse senedi kar payı elde etmiştir. Ödenecek vergiyi hesaplayınız?

CEVAP: Kar payı gelirlerinin yarısı vergiden istisna, kalan yarısı beyan sınırını aşması durumunda beyan edilir. Beyan sınırını aşsa da aşmasa da toplam rakam üzerinden (istisna öncesi rakam) tevkifat yapılır.

$900.000 / 2 = 450.000$ TL kar payı istisnası

Kalan 450.000 TL 2025 yılı için genel beyan sınırı olan 330.000 TL'yi aştığı için beyan edilir.

Toplam tutar olan 900.000 TL üzerinden %15 stopaj yapılır.

$900.000 * \%15 = 135.000$ TL stopaj

450.000 TL'nin 330.000 TL'si için 58.100

Fazlası için $\%27 = 120.000 * 0.27 = 32.400$ TL

Hesaplanan Vergi: 90.500 TL

135.000 TL stopaj hesaplanan vergiden mahsup edilir.

Hesaplanan vergi stopajdan düşük çıktı 44.500 TL iade edilir.

ÖRNEK:

20.000 TL alacak faizi ve 200.000 TL kar payı elde edilmiştir? Ödenecek vergiyi bulunuz?

CEVAP

- Her nevi alacak faizleri 2025 yılı için 18.000 TL'yi aşması durumunda beyan edilir. Aşmazsa beyan edilmez ve stopajı yoktur.

20.000 TL alacak faizi 2025 için belirlenen tutar olan 18.000 TL'yi aştığı için beyan edilir.

200.000 TL kar payı yarısı olan 100.000 TL vergiden istisnadır. Kalan 100.000 TL 2025 yılı genel beyan sınırı olan 330.000 TL'yi aşmadığı için beyan edilmez. %15 stopaj nihai vergidir.

$100.000 * \%15 = 15.000$ TL nihai vergi

Bu soruda sadece alacak faizi için beyanname verilir.

Ödenecek Vergi: $20.000 * \%15 = 3000$ TL

ÖRNEK:

22.000 TL repo kazancı, 40.000 TL mevduat faizi elde edilmesi durumunda ödenecek vergiyi bulunuz?

CEVAP

Repo gelirleri tutarı ne olursa olsun beyan edilmez. %15 stopaj nihai vergidir.

Mevduat faizi tutarı ne olursa olsun beyan edilmez. %15 stopaj nihai vergidir.

DİĞER KAZANÇ VE İRATLAR

Diğer Kazanç ve İratların Niteliği

Diğer kazanç ve iratlar, önceden belirtilen altı gelir unsuru içine girmeyen veya bunlarla ilişkilendirilmeyen nitelikteki gelirleri kapsamaktadır.

Diğer kazanç ve iratlarda safi artış teoremi geçerlidir.

Diğer Kazanç ve İratlar; **Değer Artışı Kazançları** ve **Arızı Kazançlar** olmak üzere ikiye ayrılır.

1) DEĞER ARTIŞI KAZANÇLARI

Değer artışı kazançları, elden çıkarılan mal ve haklardan doğan kazançlardır.

Vergilendirilecek Değer Artışı Kazançları

Değer artışı kazançlarının **2025 yılı için 120.000 TL'si** vergi dışında tutulmuştur.

Değer artışı kazançları şunlardır;

A) HİSSE SENEDİ VE DİĞER SERMAYE PİYASASI ARAÇLARI

Özel malvarlığına dahil hisse senetlerinin elden çıkarılmasından sağlanan kazançların vergilendirilmesi hisse senedinin BİST’te işlem görüp görmemesine ve hisse senedinin elde tutma süresine bağlı olarak farklılık göstermektedir.

BİST'te İşlem Gören Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılması

1 Ocak 2006'dan sonra iktisap edilen tam mükellef kurumlara ait ve BİST'te işlem gören hisse senetlerinin **bir yıl içinde elden çıkarılmasından** sağlanan kazançlar için beyanname verilmez, vergilendirme tevkifat yoluyla yapılır.

BİST'te işlem gören tam mükellef kurumlara ait hisse senetlerinin **bir yıldan fazla süreyle elde tutulduktan sonra elden çıkarılmasından** elde edilen kazançlar ise değer artışı kazancı sayılmayacak, dolayısıyla vergilendirme dışı kalacaktır.

BİST'te İşlem Görmeyen Hisse Senetlerinin Elden Çıkarılması

Tam mükelleflere ait BİST'te işlem görmeyen hisse senetlerinin **iki yıl içinde elden çıkarılmasından** kaynaklanan kazanç yıllık beyan yoluyla vergilendirilir.

İki yılı aşan sürede elden çıkartılanlar ise değer artışı kazancı kapsamı dışında tutulup vergi dışı bırakılmıştır. Bu kazançlar için tevkifat yapılması da söz konusu değildir.

ÖRNEK:

**Şeyma Demirel, ABC AŞ'nin 30.000 TL değerli hisse senedini 01.01.2015'de almıştır.
BİST'te işlem görmeyen hisse senedini 06.06.2017'de 50.000 TL değerle satmıştır.**

Beyanname verecek midir? Ne kadar vergi ödeyecektir?

CEVAP:

BİST’te işlem görmemiş hisse senedi 2 yıldan fazla durduğu için vergiye tabi tutulmaz.

Eğer; 06.06.2015 yılında elden çıkarılsaydı ne olurdu?

B) EUROBONDLARIN SATIŞI

Hazine tarafından yurtdışında ihraç edilen menkul kıymet niteliği arz eden uzun vadeli kaynak ihtiyacını karşılamaya yönelik borçlanma senetlerine **euroband** adı verilmektedir.

Tam mükelleflerin euroband satışından gelir elde etmesi durumunda bu **gelirler vergilendirilecektir**. Euroband satışından elde edilen gelirlerin miktarı ne olursa olsun beyan edilecektir. Vergi kesintisi söz konusu değildir.

Dar mükelleflerin eurobandların alım-satımından kazanç elde etmesi halinde **beyanname verilmez** ve vergi kesintisi de yapılmaz.

C) BELİRLİ HAKLARIN ELDEN ÇIKARTILMASI

Arama, işletme ve imtiyaz hakları (franchising) ve ruhsatları, alametifarika (üretilen bir malın üzerine konulan ve o malın üreticisini ya da o malı ötekilerden ayıran, resim, harf ve buna benzer tanıtıcı belirteç), marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi, ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle bir formül üzerindeki kullanma haklarının elden çıkarılmasından doğan kazançların istisnayı **(2025 yılı için: 120.000 TL)** aşan kısmı vergilendirilecektir.

D) TELİF HAKLARININ ELDEN ÇIKARTILMASI

Telif haklarının yazarları, mucitleri ve bunların kanuni mirasçıları dışında kalan kimseler tarafından elden çıkarılmasından doğan kazançların istisna tutarını aşan kısmı vergilendirilecektir.

Mansup mirasçının telif hakkını elden çıkarması değer artışı kazancıdır.

(Ölüme bağlı tasarrufla intikal eden mirasçıya da mansup mirasçı denir.)

E) FAALİYETİ DURDURULAN İŞLETMENİN ELDEN ÇIKARILMASINDAN DOĞAN KAZANÇLAR

Bir işletmenin faaliyetinin tamamen durdurulduğu durumda satılması halinde elde edilen kazanç değer artışı kazancıdır.

F) GAYRİMENKULLERLE BAZI MAL VE HAKLARIN ELDEN ÇIKARILMASINDAN DOĞAN KAZANÇLAR

Gerçek kişilerin elde etme şekli ne olursa olsun gayrimenkuller ve bu nitelikteki hakların iktisap tarihinden (tapuya sicil tarihi) itibaren beş tam yıl içinde elden çıkarılması halinde doğacak kazançlar değer artışı kazancıdır.

Beş yıldan sonraki elden çıkarmadan sağlanan kazançlar değer artışı kazancı sayılmayacağı için vergiye tabi olmaz.

Bedelsiz edinilen mal ve hakların elden çıkarılmasından kaynaklanan kazançlar değer artışı olarak vergilendirilmez.

Değer Artışı Kazancının Safi Tutarının Tespiti

Değer artışında safi kazanç, elden çıkarma karşılığında alınan para ve ayınlarla sağlanan ve para ile temsil edilebilen her türlü menfaatlerinin tutarından, elden çıkarılan mal ve hakların maliyet bedelleri ile elden çıkarma dolayısıyla yapılan giderlerin ve ödenen vergi ve harçların indirilmesi suretiyle bulunur.

Vergilendirilmeyecek Değer Artışı Kazançları

- Ferdi bir işletmenin sahibinin ölümü halinde, kanuni mirasçıları tarafından işletmenin faaliyetine devam olunması ve mirasçılar tarafından işletmeye dahil iktisadi kıymetlerin kayıtlı değerleri ile aynen devir alınması halinde ortaya çıkan değer artışı kazancı vergilendirilmez.
- **Kolektif ve adi komandit şirketlerin tür değiştirerek sermaye şirketi haline dönüşmesi halinde doğan değer artışı kazancı vergilendirilmez.**

ÖRNEK:

Nazike Çökelek 'in yazmış olduğu 'Çökelek Fiyatlarındaki Değişimin Su Bölgesi Tüketimi Üzerine Etkisi' kitabın yayın hakkını 200.000 TL'ye satın alan ABC Kitabevi, bu yayın hakkını 370.000 TL'ye Türkiye İhracatçılar Meclisine satmıştır. Ödenecek vergiyi bulunuz?

CEVAP:

$$370.000 - 200.000 = 170.000 \text{ TL}$$

$$170.000 \text{ TL} - 120.000 = 50.000 \text{ TL (2025 yılı 120.000 TL olan istisnadan yararlanır.)}$$

$$\text{Ödenecek Vergi: } 50.000 * \%15 = 7500 \text{ TL vergi öder.}$$

2) ARIZİ KAZANÇLAR

Arızı kazançlar, devamlılık arz etmeyen elde edilen kazançlardır.

Arızı kazançların **2025 yılı için 280.000 TL'si** vergiden istisnadır.

a) Arızı Ticari Kazançlar

Bir ticari faaliyet süreklilik veya devamlılık arz edecek şekilde yapılmıyorsa ondan elde edilen kazanç ticari kazanç değil, **arızı kazançtır**.

Herhangi bir işyeri açılmaksızın ve devamlılık göstermeksizin fırsat düştükçe bazı alım-satım işi yapanların elde ettiği kazançlar bu türdendir.

Örneğin; Ücretli çalışan A, oto almış ve bunu daha sonra satmıştır. Bu durumda A'nın ücret dışında oto alım-satım işinden elde ettiği arızı kazancı söz konusu olacaktır.

TİCARİ KAZANÇ

- Faaliyetin icrasında devamlılık bulunması
- Faaliyetten kazanç sağlama niyetinin esas olması
- Tahakkuk esası geçerlidir.
- Geçici vergiye tabidir.

ARIZİ TİCARİ KAZANÇ

- Faaliyetin devamlılık arz edecek şekilde yapılmaması
- Faaliyetin şahsi ihtiyaç veya mal varlığı değerlendirme niyetiyle yapılması
- Tahsil esası geçerlidir.
- Geçici vergiye tabi değildir.

b) Arızı Serbest Meslek Kazancı

Arızı serbest meslek kazancı süreklilik arz etmeyen ve mahiyeti itibariyle serbest meslek faaliyeti sonucu elde edilen kazançtır.

Örneğin, emekliye ayrılmış olup muayenehanesini kapatan ünlü bir cerrah, acil ihtiyaç üzerine özel bir hastanede ameliyata girmesi karşılığında elde ettiği gelir arızı serbest meslek kazancı olacaktır.

Safi kazancın tespitinde belgelenmek koşuluyla giderler hasılatтан düşölür. Elde edilen kazançta istisna uygulanacaktır. Dolayısıyla kazancın istisnayı aşan kısmı vergiye tabi olacaktır.

c) Belirli Faaliyetlerin Durdurulması veya Terk Edilmesi Karşılığında Sağlanan Menfaatler

Ticari veya zirai bir işletme ile serbest meslek faaliyetinin durdurulması veya terk edilmesi, henüz başlanmamış olan böyle bir faaliyete hiç girişilmemesi halinde elde edilen kazançlar arızı kazanç sayılır.

Örneğin; aynı sokakta faaliyet gösteren iki bakkaldan 10.000 TL karşılığında bakkal dükkanını kapatması halinde ticari faaliyetin durdurulması karşılığında alınan bir arızı kazanç söz konusu olacaktır.

Ticari, zirai ve mesleki faaliyetin durdurulması veya terk edilmesi karşılığında istisna tutarını aşan kazançlar vergiye tabi tutulur.

Ancak henüz başlanmamış olan ticari, zirai ve mesleki faaliyete hiç girişmemesi halinde elde edilen kazançlara bu istisna tutarı uygulanmaz.

Örneğin: A ve B açılan bir ihaleye girmek durumundayken A, B'ye ihaleye katılmaması şeklinde göstereceği pasif bir eylem karşılığında 25.000 TL vermiştir. B'nin A'dan aldığı 25.000 TL arızı kazanç olup istisna uygulanmayacağından tamamı vergilendirilecektir.

d) Gayrimenkullerin Boşaltılması veya Kiracılık Hakkının Devri Karşılığında Alınan Tazminatlar

Gayrimenkulleri boşaltacak veya devredecek kişiler gayrimenkulleri devrettikleri kişilerden ‘hava parası’, ‘tazminat’ veya ‘toz parası’ gibi adlarla paralar almaktadırlar. Bu değerler arızı kazanç olarak değerlendirilir.

Örneğin; kiracı durumunda olan A, kiraya tuttuğu işyerini 479.000 TL karşılığında C’ye devrederse istisna tutarı düşüldükten sonra kalan tutar vergiye tabi tutulacaktır.

e) Gerçek Usulde Vergiye Tabi Yükümlülerin Terk Ettikleri İşlerle İlgili Sonradan Elde Ettikleri Kazançlar

Gerçek usulde vergiye tabi mükellefler faaliyetlerini terk ettikten sonra, sürdürdükleri işleriyle ilgili sonradan bazı kazançlar elde edebilirler. Bu kazançlar arızı kazanç olarak değerlendirilir.

Bu şekilde elde edilen kazançlarda istisna söz konusu değildir. Bu yüzden tamamı vergiye tabidir.

f) Dar Mükellefiyete Tabi Olanların Arızı Ulaştırma Faaliyetlerinden Elde Ettikleri Kazançlar

Dar mükellefiyete tabi olanların Türkiye ile yabancı ülkeler arasında yaptıkları taşıtırma işlerinin arızı olarak yapılmasından elde ettikleri kazançlar da arızı kazançtır.

Arızı taşıtırma faaliyetinden elde edilen kazancın safi miktarı tamamen vergiye tabi olup, **herhangi bir istisnadan yararlanılması söz konusu değildir.**

Arızı Kazançlarda Safi Tutarın Bulunması

Arızı kazanç sağlayan faaliyet sonucunda alınan para ve ayınlarla diğer suretlerle elde edilen ve para ile temsil edilen menfaatlerden; arızı ticari kazançlar için maliyet bedeli ve satış giderleri ve diğer giderler indirilir.

ARIZİ KAZANÇLARDA İSTİSNA

Gerçek usulde vergiye tabi yükümlüler için, hangi şekil ve şekillerde ortaya çıkmış olursa olsun arızı kazançlar toplamına uygulanmak üzere **2025 yılı için 280.000 TL** istisna öngörülmüştür. İstisna geçerli olduğu kazanç kalemlerinin toplamına uygulanır.

Ancak, terk ettikleri işleri ile ilgili olarak sonradan elde ettikleri kazançlar ve dar mükellefiyete tabi olanların arızı ulaştırma faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar ile henüz başlamamış olan ticari, zirai veya mesleki bir faaliyete hiç girişilmemesi, halinde elde edilen kazançlar için bu istisna uygulanmamaktadır.

ÖRNEK

Bay Ali AYDIN ticari işletmesinin kiracılık hakkının devri karşılığında 220.000 TL, arızı ticari faaliyeti nedeniyle 80.000 TL, ve diğer bazı arızı faaliyetleri nedeniyle 110.000 TL kazanç elde etmiştir. Bu kazançları elde ederken katlandığı giderler 50.000 TL'dir.

Aynı şahıs ara sıra gerçekleştirdiği ticari faaliyetleri nedeniyle 100.000 TL kazanç elde etmiş, bunun için maliyet 60.000 TL, yaptığı masraflar ise 16.000 TL'dir. Vergiye tabi geliri bulunuz?

CEVAP:

$$220.000 + 80.000 + 110.000 = 410.000 \text{ TL}$$

$$410.000 - 50.000 \text{ (giderler)} = 360.000 \text{ TL}$$

Arızı kazanç istisnası 2025 yılı için 280.000 TL

$$360.000 - 280.000 = 80.000 \text{ TL (Birden fazla arızı kazanç varsa istisna bir defa uygulanır.)}$$

$$100.000 - (60.000 + 16.000) = 24.000 \text{ TL (İstisna uygulanmaz. Çünkü uyguladık.)}$$

$$\text{Vergiye Tabi Gelir: } 80.000 + 24.000 = 104.000 \text{ TL}$$

ÖRNEK

Şeyma Demirel mansup mirasçısı olduğu kitabın telif kazancını 30.000 TL'ye ABC kırtasiyeye kiralamıştır. Aynı kişi repo sonucu elde ettiği geliri ise 40.000 TL'dir. Beyan edilecek geliri bulunuz?

CEVAP

**Mansup mirasçının 30.000 TL telif kazancını 3. kişi olan ABC kırtasiyeye kiralamıştır.
Elde edilen gelir GMSİ'dir. Tamamı beyan edilir.**

Repo geliri tutarı ne olursa olsun beyan edilmez.

Bu halde beyan edilecek gelir: 30.000 TL'dir.

ÖRNEK:

Veriler

- 150.000 TL telif hakkı 3. kişi olan Aytaç Yayınevi tarafından Aysel Yayınevine satılıyor.
- Hisse senedi kar payı 200.000 TL,
- Alacak faizi 20.000 TL,
- Arızı olarak yapılan serbest meslek faaliyetinden 285.000 TL gelir elde ediliyor.

Ödenecek vergiyi bulunuz?

CEVAP:

- Telif Kazancı: 3. kişinin telif ücretini başka bir 3. kişiye satması değer artışı kazancıdır.

$150.000 - 120.000 = 30.000 \text{ TL}$ beyan edilir.

- Hisse senedi kar payı 200.000 TL yarısı vergiden istisnadır. Kalan yarısı 100.000 TL genel beyan sınırını aşmadığı için beyan edilmez. %15 stopaj nihai vergidir.
- Alacak faizi **20.000 TL** 2025 yılı için geçerli olan 18.000 TL'yi aştığı için beyan edilir.
- Arızı serbest meslek faaliyetinin 280.000 TL'si vergiden istisnadır.

$285.000 - 280.000 = 5000 \text{ TL}$ beyan edilir.

Toplamda Beyan Edilecek Gelir: 55.000 TL

Ödenecek Vergi: $55.000 * \%15 = 8250 \text{ TL}$